

Magnus Ilmjärv

*Viši naučni saradnik na Fakultetu humanističkih nauka
Univerziteta u Talinu*

„Pojas i put” i inicijativa „16+1” – baltičke države u geopolitičkom i geoekonomskom kontekstu – Rusija, EU i SAD

Sažetak

Rad analizira ekonomske odnose baltičkih država u kontekstu projekta „Pojas i put” i inicijative „16+1”, fokusirajući se na problem tranzitne trgovine, lučke infrastrukture i stranih ulaganja. Autor rada svoju pažnju takođe usmerava na procenu tranzitnih mogućnosti Kine i Kazahstana, kao i na odnose baltičkih država i Rusije. Završni deo rada posvećen je geopolitičkoj dimenziji projekta „Pojas i put” i inicijative „16+1”.

Ključne reči:

Pojas i put, 16+1, Kina, baltičke države, Estonija, Letonija, Litvanija, Rusija, Kazahstan, luke, infrastruktura, tranzit, trgovina, strane investicije, geopolitika

U pogledu geografskih granica, kineski projekat „Pojas i put” je istinski transkontinentalan i transnacionalan projekat, jer je njegov cilj jačanje veza između tri kontinenta: Azije, Evrope, pa čak i Afrike. U ovom radu se ispituju ekonomski odnosi baltičkih država u kontekstu projekta „Pojas i put” i inicijative „16+1” (tranzitna trgovina, luke, strana ulaganja); tranzitne mogućnosti Kine i Kazahstana; Rusija i tranzit preko baltičkih država; odnosi baltičkih država i Rusije; glavni geopolitički akteri, „Pojas i put” i inicijativa „16+1”.

U izradi ovog rada korišćeni su izvori sa interneta, novinski članci, naučni članci i statistički podaci.

List „Baltik tajms” je 2006. godine pronicljivo napisao: svet je velik, a stanovništvo tri baltičke zemlje – Estonije, Letonije i Litvanije – jedva da doseže broj stanovnika grada Njujorka. Baltičke države trenutno imaju šest miliona stanovnika. Estonija, Letonija i Litvanija imaju zajedničke odlike i sličnu istoriju. Bilateralni odnosi između baltičkih država i Kine nemaju dugu tradiciju. Kina je uspostavila diplomatske odnose sa baltičkim državama 1991. godine, ali tokom devedesetih godina prošlog veka Kina nije bila važan deo spoljne politike baltičkih zemalja. Nakon što su one ponovo stekle nezavisnost, vlade baltičkih država opredelile su se za moralističku i ideološku diplomatiju koja nije išla u prilog Kini.

Baltičke države danas vode politiku „jedne Kine”, iako povremena dešavanja stvaraju tenzije koje ovaj stav dovode u sumnju. Pitanje Tajvana i posete dalaj-lame spadaju u takve događaje, jer nekim istaknutim ličnostima iz sveta politike i kulture, koje pretenduju da predstavljaju javno mnjenje, omogućavaju da dovedu u pitanje spoljnu i ekonomsku politiku zasnovanu na zajedničkim interesima.¹ Uprkos tome što su Estonija, Letonija i Litvanija u vreme kada su ponovo stekle nezavisnost bile u sličnoj situaciji glede odnosa sa Kinom, nekoliko stvari se razlikovalo. Komunikacija između Letonije i Tajvana² narušila je mogućnost da se sa Kinom vodi konstruktivan dijalog, pa su diplomatska i ekonomska komunikacija između Letonije i Kine počele da se razvijaju krajem prošle decenije. Kada su 2001. godine predsednica Vajra Vike-Frajberga i nekoliko istaknutih zvaničnika, uključujući i premijera Andrisa Berzinša i bivšeg predsednika Guntisa Ulmanisa, odlučili da se privatno sastanu sa dalaj-lamom, došlo je do prekida odnosa između Letonije i Kine.³

Pitanje Tibeta i stanje ljudskih prava u Kini u Estoniji je posebno isticala čelnica neparlamentarne Stranke narodnog jedinstva, Kristina Ojuland, bivša ministarka spoljnih poslova i bivša poslanica Evropskog parlamenta. Kao poslanica Evropskog parlamenta, ona je 2010. godine pokrenula inicijativu da se bez odlaganja izradi nacrt zajedničke politike Evropske unije u vezi sa Tajvanom. 2011. godine je izjavila da bi sporazum o slobodnoj trgovini sa Tajvanom pogodio trgovinskim interesima i ulaganjima Evropske unije, a da na duže staze evropska politika „jedne Kine” nema nikakvu

¹ <http://eng.lsm.lv/article/politics/politics/support-for-tibet-at-saeima-can-jeopardize-china-ties.a121225/>

² Od 6. novembra 1991. do 9. marta 2004. godine Letonija i Tajvan su imali sporazum o ekonomskoj saradnji. U Rigi je od 1992. do 1994. godine bio aktivan tajvanski konzul, zbog čega je Kina povukla svog ambasadora iz Rige.

³ Treated to unpredictable questions in Latvia. *The Baltic Times*, June 28, 2001; <https://www.baltictimes.com/news/articles/5132/>

budućnost.⁴ Ojuland je 2012. godine izjavila i da Evropska unija i šira međunarodna zajednica treba da na sastanku sa kineskim vlastima pokrenu pitanje posledica nuklearnih proba na ujugurskoj teritoriji i da traži ublažavanje i naknadu štete po zdravlje i životnu sredinu.⁵ Kada su 2011. godine predsednik Tomas Hendrik Ilves, ministar odbrane Mart Lar i neki estonski političari odlučili da se sastanu sa dalaj-lamom, koji je posetio Estoniju, prekinuti su odnosi između Estonije i Kine. U to doba se smatralo da ovaj sastanak neće imati uticaja na odnose Estonije i Kine. Kasnije su estonski ministar spoljnih poslova i diplomate godinama pokušavali da obnove zamrznute odnose sa Kinom. Septembra 2014. godine kineska vlada je izdala saopštenje da Peking konačno prihvata izvinjenja estonske vlade.⁶

Odnosi Litvanije i Kine prekinuti su kada su se 2013. godine predsednica Dalija Gribauskajte i bivši predsednik Vitautas Landsbergis sastali sa dalaj-lamom u prestonici Vilnjusu.⁷ Najnoviji primer je sastanak poslanika parlamenata baltičkih država koji podržavaju Tibet sa dalaj-lamom septembra 2017. godine u Rigi. Sastanku je usledio predlog nekoliko poslanika litvanskog parlamenta da se ponovo okupi nekadašnja grupa za podršku Tibetu.⁸ Grupa za podršku Tibetu je u estonskom parlamentu osnovana 2011. godine, a slična grupa postoji i u letonskom parlamentu. Marta 2016. godine neki poslanici iz Estonije, Letonije i Litvanije su, zajedno sa pristalicama Tibeta iz ove tri zemlje, sačinili memorandum u kome se kineska vlada poziva da otpočne dijalog sa dalaj-lamom.⁹

Članci u novinama i tekstovi na internetu nekih ličnosti iz sveta kulture ukazuju da određeni deo javnog mnjenja u baltičkim zemljama ne podržava zvaničnu politiku „jedne Kine” i da se ne slaže sa izbegavanjem pitanja Tibeta. Argumenti za kojima oni posežu su: da je baltičke zemlje nekad okupirao Sovjetski Savez baš kao što je Kina „okupirala” Tibet; da baltičke države treba da daju podršku ljudima koji „pate zbog nepravde”; da vođenje politike „jedne Kine” i neizjašnjavanje povodom „kršenja ljudskih prava” počiva na mitu o „bezgraničnom kineskom tržištu”, koji daje

⁴ <http://www.riigikogu.ee/pressiteated/ojuland-vottis-vastu-hiina-delegatsiooni/>, <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ojuland-uhe-hiina-poliitikal-pole-pikas-perspektiivis-tulevikku?id=45012739>

⁵ <http://www.kristiinaojuland.ee/est/uudisvoog/Ojuland-Euroopa-radioaktiivsed-jaatmed-ei-tohi-ohustada-teisi-rahvaid>

⁶ China: relations with Estonia have been normalised again. *The Baltic Course*, September 29, 2014. <http://www.baltic-course.com/eng/legislation/?doc=96920>

⁷ http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1236159.shtml

⁸ <http://www.tibetanreview.net/tibet-friendship-group-to-be-set-up-in-lithuanias-parliament/>; <http://tibet.ca/en/library/wtn/13396>

⁹ <http://tibet.net/2016/03/joint-statement-by-members-of-parliament-and-tibetan-supporters-of-the-baltic-states-on-sino-tibetan-dialogue/>

podstreka mišljenju da bi ekonomski odnosi sa Kinom mogli da budu profitabilni za baltičke države. Nije, međutim, jasno koliki deo stanovništva baltičkih zemalja podržava mišljenje nekolicine neodgovornih ličnosti iz sveta kulture i politike o Tajvanu i Tibetu. Koliko je autoru ovog rada poznato, nikada nije sprovedena nijedna anketa o stavu naroda baltičkih država prema Tibetu i Tajvanu.

RUSIJA I TRANZIT PREKO BALTIČKIH DRŽAVA

Nakon obnove nezavisnosti baltičkih država, koncept „mosta” između Istoka i Zapada vremenom je postao glavna vizija njihovog državnog razvoja. Tranzit u velikoj meri doprinosi budžetu mnogih tranzitnih zemalja. Krajem devedesetih godina prošlog veka neki stručnjaci su procenili da doprinos tranzita bruto domaćem proizvodu (BDP) baltičkih zemalja iznosi gotovo 30 odsto i predvideli da će on do kraja veka dostići čak 50 odsto. Zbog skromnih prirodnih resursa i strateškog položaja baltičkih zemalja između EU i velikih tržišta na Istoku, uloga transportnog sektora u ekonomiji baltičkih država je izuzetno velika. Zvanični nacionalni podaci razlikuju šestnaest oblasti aktivnosti u ostvarivanju BDP-a. Prema različitim izvorima, sektor tranzita danas učestvuje u BDP-u baltičkih zemalja sa 7–13 odsto.¹⁰

Pet glavnih luka na Baltiku su: Klajpeda u Litvaniji, Riga, Ventspils i Ljepaja u Letoniji i Talin u Estoniji. Od 2000. do 2013. godine, promet tereta u četiri luke porastao je sa 97.000.000 tona na 132.000.000 tona. Promet tereta je porastao 2,7 puta u Rigi i 1,9 puta u Klajpedi. Promet tereta u Talinu ostao je isti, dok se promet u Ventspilsu smanjio za 18 odsto. U ovom periodu se promenila i glavna luka: 2000. godine vodeće luke po obimu tereta bile su Talin i Ventspils, ali su to mesto do 2013. godine preuzele Riga i Klajpeda. Smanjenje obima tereta u tom periodu u lukama Talin i Ventspils vezan je za smanjenje prekrcaja ruske nafte i naftnih derivata. Treba napomenuti da je nekim baltičkim lukama (na primer, Ventspilsu i Rigi) dodeljen status slobodne zone, zbog čega su one postale bescarinske zone, pa će investitori koji tamo započnu aktivnosti dobiti status ovlašćenih preduzeća, što im omogućava da ostvare direktne i indirektno poreske olakšice.¹¹

¹⁰ <http://www.enterpriselithuania.com/en/transport-and-logistics>; <http://www.euromig.com/transport-business-in-lithuania/>; <http://www.liaa.gov.lv/en/trade/industry-profiles/transit-and-logistics>; <https://ru.sputniknews.lv.com/trend/transit-rus-lat-26052017/>

¹¹ Поподько Г.И., Нагаева О.С. Возможности и ограничения реализации крупномасштабного инвестиционного проекта в новых экономических условиях на примере

Tranzit od Rusije do Kalinjingrada preko Litvanije, tranzit naftnih derivata od Belorusije preko litvanskih, letonskih i estonskih luka i uopšte bilo kakav tranzit preko tri baltičke zemlje trenutno je ugrožen. Od kada je Rusija razvila luke na Baltičkom moru i povećala kapacitet železnica u Lenjingradskoj oblasti, železnice i luke baltičkih zemalja izgubile su znatan deo ruskog tranzita. Od 2014. godine, sve baltičke luke imaju značajnu konkurenciju, luku Ust Luga, koja se nalazi u Finskom zalivu, blizu granice sa Evropskom unijom, i koja se gotovo čitave godine ne leđi. To je jedina ruska luka u Baltičkom moru koja može da prima brodove nosivosti do 16.000 TEU.^{12,13} U ovoj luci se završava naftovod BTS-2¹⁴ (Baltički cevovodni sistem 2).¹⁵ Luka Ust Luga ima 18 terminala, uključujući i terminale za prekrcaj, skladišta itd. Prema ruskih izvorima, ukupan transport tereta preko luke Ust Luga je 2015. godine porastao za 16 odsto, odnosno za 87.900.000 tona. Luka Ust Luga ima 19,1 odsto udela u tržištu transporta tereta svih luka na istočnoj obali Baltičkog mora.¹⁶ Nasuprot ovome, transport tereta u luci Talin se 2015. smanjio za 21 odsto u odnosu na 2014. godinu. Smanjenje u svim estonskim lukama iznosilo je ukupno 17,7 odsto. Ukupan pad obima transporta tereta u svim baltičkim lukama 2015. u odnosu na 2014. godinu bio je 5,5 odsto.¹⁷ 2015. godine, obim transportovanog tereta u većim lukama istočne obale Baltičkog mora ostao je na nivou iz 2014. godine, ali je rast iz prethodnih godina izostao. Ako se uporede pojedinačne zemlje, transport tereta je porastao u ruskim i poljskim lukama i u baltičkim lukama

морского порта Усть-Луга. [Opportunities and Challenges of Large Investment Projects in the New Economy: The Port of Ust-Luga]. *Балтийский регион*, 3, 2015, 93. <http://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-i-ogranicheniya-realizatsii-krupno-masshtabnogo-investitsionnogo-proekta-v-novyh-ekonomicheskikh-usloviyah-na-primere>

¹² (Transportni) kontejner dužine 20 stopa. TEU – jedinica ekvivalent dvadesetstopnom kontejneru.

¹³ Luke u baltičkim zemljama mogu da prime brodove nosivosti 4000–6000 TEU. Tatjana Jerjomina. The transit of containers and Estonian opportunities. Conference of transit Transestonia 2010. http://www.transestonia.ee/index.php?lang=est&main_id=166;file:///C:/Users/M/Downloads/2010051810512020.pdf

¹⁴ Ruskim naftovodnim sistemom upravlja kompanija „Transnjeft“.

¹⁵ Екатерина Быркова. Грузооборот портов Балтики: ключевые тенденции 2014 года. <http://провед.рф/analytics/research/19841-gruzooborot-porotov-baltiki-klyuchevye-tendentsii-2014-goda.html>. Грузооборот российских портов Балтики растёт на удобрения и зерне http://www.dp.ru/a/2016/06/13/Zerno_i_udobrenija_tesnjat/vtka <http://uecs.ru/marketing/item/3580-2015-06-22-06-56-53?pop=1&tmpl=component&print=1>

¹⁶ Фдулсандр Носович. Прибалтика потеряла российский транзит. <http://www.rubaltic.ru/article/ekonomika-i-biznes/190416-tranzit/>

¹⁷ Tallinn Port. Analysis of operating results 2015 file:///C:/Users/M/Downloads/2015_Tegevustulemuste_analyys.pdf

u Litvaniji. Kao posledica toga, luka Talin je pala sa sedmog na osmo mesto (po obimu tereta) među većim lukama Baltičkog mora, sa udelom u tržištu od 4,9 odsto.

Rusija je saopštila da namerava da izgradi barem još pet terminala u luci Ust Luga do 2018. godine i procenjuje da će obim tereta biti 180.000.000 tona. Rusija je saopštila i da namerava da modernizuje luku Primorsk, koja se nalazi blizu Viborga u Finskom zalivu. U ovoj luci se završava naftovod BTS-1 (Baltički cevovodni sistem 1). U luci Primorsk je 2013. godine utovareno 63.800.000 tona nafte i naftnih derivata. Plan je da se u luci Primorsk izgradi prostor (*Высокинский*) za utovar kontejnera, rasutog, tečnog i specijalnog tereta u predviđenom obimu od 50.000.000 tona.¹⁸ Promet tereta ruskih luka u Finskom zalivu, Ust Luge, Primorska i Sankt Peterburga je 2015. godine iznosio 230.700.000 tona. Poređenja radi, obim tereta u četiri prethodno pomenute baltičke luke je iste godine iznosio 151.500.000 tona.

Prema kompaniji „Prajsvoterhaus kupers”, obim tereta koji je prošao kroz Estoniju smanjio se od 2005. do 2015. godine za 50 odsto: transport tereta kroz luke za 26 odsto, a transport železnicom za 68 odsto. Ruski tranzit kroz estonske, letonske i litvanske luke je 2015. iznosio 52.710.000 tona, a 2016. godine 42.500.000 tona. Kompanija „Transnjeft” je oktobra 2016. godine objavila da 2018. godine namerava da prekine izvoz robe preko luka u baltičkim državama. Prema Federalnoj agenciji za pomorski i rečni transport (*Росморречфлот*), kapacitet za robu i teret luka u severozapadnoj Rusiji mora da se poveća za 60.000.000 tona do 2020. godine. Dodatan teret, 25.000.000 tona, trebalo bi preusmeriti sa luka baltičkih država. To bi značilo da će baltičke luke izgubiti oko 60 odsto tereta kojim danas još uvek rukuju.¹⁹

¹⁸ Екатерина Быркова. Грузооборот портов Балтики: ключевые тенденции 2014 года. <http://провед.рф/analytics/research/19841-gpuzoobopot-poptov-baltiki-klyucheveye-tendentsii-2014-goda.html>

П. Е. Железкова. Эффективность функционирования портов стран Балтии (The efficiency of functioning of the Baltic countries ports). <http://uecs.ru/marketing/item/3580-2015-06-22-06-56-53?pop=1&tmpl=component&print=1>

http://www.dp.ru/a/2016/06/13/Zerno_i_udobrenija_tesnjat; S. Lachinsky, I. Semenova. Saint Petersburg as a Global Coastal City: Positioning in the Baltic Region. <https://cyberleninka.ru/article/n/pozitsionirovanie-mirovogo-primorskogo-goroda-sankt-peterburga-v-baltiyskom-regione>; <http://www.russianports.ru/>

¹⁹ <http://rusnext.ru/news/1501619539>; <https://ru.sputniknewslv.com/economy/201710-17/6189899/Latvija-otkladyvaet-pohorony-tranzita.html>; http://u-f.ru/news/economics/u9/2017/10/29/246305?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171013/6157479/Jeksperty-povoda-dlja-optimizma-tranzitnoj-otrasli-Latvii-net.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

Do 2020. godine može nestati dodatnih 60 odsto ruskog tranzita koji prolazi kroz baltičke države.²⁰

U slučaju kalinjingradske enklave, ovo pitanje je od strateškog značaja za Rusiju, pošto je kalinjingradska enklava redovno blokirana tokom vojnih vežbi NATO-a. Rusija namerava da kao alternativu razvije pomorski transport za snabdevanje Kalinjingrada. U tu svrhu će na trasu između Baltijska i Ust Luge biti uključena tri dodatna trajekta. Svaki od ovih trajekata trebalo bi da ima kapacitet prenosa 66 železničkih vagona, kao i vozila i putnika. Trenutno postoje dva trajekta koji saobraćaju između Baltijska i Ust Luge sa transportnim kapacitetom od oko milion tona tereta godišnje.²¹ To znači da bi luka Klajpeda izgubila znatan deo ruskog tereta koji prolazi kroz Litvaniju.

U jesen 2017. godine Rusija je zatražila od Belorusije da iz baltičkih luka prenese u ruske luke (Ust Lugu i Primorsk) naftne derivate proizvedene od ruske nafte, koji su do tada transportovani kroz baltičke luke: oko 12.000 tona godišnje.²² Ruske železnice su takođe smanjile naplatu za beloruski naftni teret. Rusija je saopštila da ne može da ne reaguje na antirusku retoriku baltičkih država nastalu u kontekstu sankcija protiv Rusije i projekta gasovoda „Severni tok 2”.²³

²⁰ https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171013/6157479/Jeksperty-povoda-dlja-optimizma-tranzitnoj-otrasli-Latvii-net.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

²¹ https://ru.sputniknewslv.com/world/20171025/6269276/Litva-poshla-konflikt-EK-sosedjami-radi-kaliningradskogo-tranzita.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

²² http://u-f.ru/news/economics/u9/2017/10/22/246091?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; https://newinform.com/75836-tranzitnaya-dominaciya-novye-pravila-rf-vyshvyrnut-pribaltiku-s-rynka?utm_source=24smi&utm_medium=referral&utm_term=2581&utm_content=1282002&utm_campaign=2582; https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171023/6241923/Ventspils-mozhet-lishitsja-beloruskih-nefteproduktov-v-jetom-godu.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171020/6221598/Mjer-Rezekne-Latvija-nuzhna-tranzite-kak-appendicit-vpishhevaranii.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

²³ Poljska, baltičke države i Danska zatražile su od Evropske unije da napusti ovaj projekat. Razlozi koje su ove države ponudile su to što su zalihe prirodnog gasa pretnja evropskoj energetske bezbednosti, što je projekat političke, a ne ekonomske ili komercijalne prirode i što bi realizacija projekta imala posledice po životnu sredinu. Stvarni razlozi su interesi SAD da spreči isključivanje Ukrajine iz ruskog tranzita nafte i želja ovih zemalja da prisvoje deo profita od tranzita ruskog gasa. http://expert.ru/2017/10/18/stali-izvestnyi-stranyi-es-vyistupivshie-protiv-severnogo-potoka-2-na-sammite-v-bryussele/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; <https://majandus24.postimees.ee/4106047/balti-riikide-peaministrid-on-resoluutsed-nordstream-2-on-poliitiline-projekt>

Transport beloruskih naftnih derivata kroz ruske luke značajno bi smanjio količinu tereta koja prolazi kroz letonski Ventspils i litvansku Klajpedu, a uz to bi omogućio Rusiji da nekako nadoknadi gubitke prouzrokovane sankcijama Zapada i da se na neki način osveti baltičkim zemljama čiji su lideri aktivno učestvovali u nametanju sankcija Rusiji.²⁴ Ako bi baltičke zemlje okončale antirusku retoriku i učinile velike političke ustupke Rusiji, kapacitet ruskog tranzita preko baltičkih železnica i kroz baltičke luke vjerovatno bi ostao isti ili porastao.

Tabela 1. Poređenje obima trgovine luka na istočnom Baltiku 1996–2016. u milionima tona²⁵

Luke	1996.	2005.	2015.	2016.	porast/pad, 1996/2016.
Luke Ruske Federacije, UKUPNO	9,9	134,5	230,2	236,5	+23,9
Sankt Peterburg	8,3	57,5	51,5	48,6	+5,8
Ust Luga	–	0,7	87,9	93,3	–
Primorsk	–	57,3	59,1	64,4	–
Visotsk	–	3,5	17,5	17,1	–
Viburg	–	0,9	1,5	1,4	–
Kalinjingrad	1,6	14,6	12,7	11,7	+7,3
Luke baltičkih država, UKUPNO	73,6	126,7	134,4	137,4	+1,9
<i>Etonske luke, UKUPNO</i>	<i>14,0</i>	<i>40,1</i>	<i>27,7</i>	<i>26,4</i>	<i>+1,9</i>
Talin (Estonija)	14,0	39,5	22,4	20,1	+1,4

<https://zen.yandex.ru/media/id/59df49549d5cb3f8dedf04ed/baltochernomorskii-soi-uz-pogubit-ukrainu--59e5ed21a8673153775b1c78?>

²⁴ <https://ru.sputniknewslv.com/radio/20171019/6211065/Kovalev-Rossija-budet-za-gruzhat-svoi-porty-ne-kormit-Latviju.html>; https://russian.rt.com/russia/article/425934-kaliningrad-pribaltika-tranzit?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

²⁵ http://www.baltic-course.com/rus/good_for_business/?doc=133102

Siljamae	–	0,6	5,3	6,3	–
<i>Letonske luke, UKUPNO</i>	44,8	58,7	68,2	61,6	+1,4
Riga	7,5	24,4	40,1	37,1	+4,9
Ventspils	35,7	29,8	22,5	18,8	- 1,9
Lijepaja	1,6	4,5	5,6	5,7	+3,5
<i>Litvanske luke, UKUPNO</i>	14,8	27,9	47,2	49,4	+3,3
Klajpeda	14,8	21,8	38,5	40,1	+2,7
Butinga	–	6,1	8,7	9,3	–
Sve luke baltičkih država	83,5	261,2	363,6	373,9	+4,5

BALTIČKE DRŽAVE KAO TRANZITNI KORIDOR I TRANZITNE MOGUĆNOSTI KINE I KAZAHSTANA

Zbog dosad iznetih predviđanja, baltičke države aktivno traže alternativne izvore prihoda. Jedan od tih izvora je tranzit kineske, kazahstanske, iranske i beloruske robe. Ako pomorski transport robe od Kine do Evrope u proseku traje od 40 do 45 dana, železnicama bi roba putovala oko 15 dana.

16. oktobra 2017. godine do Rige je stigao prvi voz iz Kine, koji se sastojao od 41 kontejnera. Voz je putovanje otpočeo u Urumčiju u Kini, a do luke u Rigi stigao je preko Kazahstana i Rusije. Takozvani probni kontejnerski voz iz Kine stigao je u Rigu godinu dana pre toga, novembra 2016. godine. Za voz koji je stigao 16. oktobra saopšteno je da je uglavnom služio tranzitnom prevozu kazahstanske robe. Kazahstanska vlada je decembra 2010. godine pokrenula osnivanje specijalne ekonomske zone Kapija KTZE – Horgos (*Хоргос – Восточные ворота*).²⁶ Cilj kompanije je da se do 2035. godine razvije efikasan saobraćajni, logistički i industrijski centar, čime bi se osigurao izvoz robe i ostvario tranzitni potencijal Kazahstana.²⁷ Predstavnici letonske i kazahstanske železnice su 29. decembra 2017.

²⁶ <http://en.khorgosgateway.com/>

²⁷ <http://www.la.lv/kazahstana-izvelas-latviju-par-galveno-kravu-logistikas-mezglu-baltija>; http://www.mcps-khorgos.kz/sez_ptez; <http://www.mcps-khorgos.kz/sites/default/files/1.pdf>

godine potpisali memorandum o strateškom partnerstvu, u kome obe strane izjavljuju da će nastaviti aktivnu saradnju da bi povećale transkontinentalni kontejnerski transport duž Puta svile i uspostavile multimodalnu logističku vezu. Ukoliko ovaj projekat uspe, robna razmena između Letonije i Kazahstana će se povećati na 500.000.000 evra sa 200–250.000.000 evra, koliko trenutno iznosi.²⁸ Procenjuje se da bi godišnje kroz letonske luke moglo da prođe 200.000 kontejnera iz Kazahstana. Tokom osam meseci 2017. godine, transport robe između Letonije i Kazahstana povećao se za 19 odsto u poređenju sa istim periodom 2016. sa 324.400 tona na 386.100 tona.

Letonija namerava da izgradi industrijski park u Rigi koji će biti pandan kinesko-beloruskom parku i specijalnoj ekonomskoj zoni u Belorusiji – „Velikom kamenu”. Po tim planovima, na aerodromu i u luci u Rigi biće izgrađeni terminal, logistički park i odgovarajuća infrastruktura za rukovanje kineskim teretom. Realizacija projekta odvijaće se u saradnji sa lukom Duisburg u Nemačkoj.²⁹ Trenutno se ne zna da li će transport kontejnerskog tereta iz Kazahstana i Kine do Letonije postati redovan. Za sada, kontejneri iz Kine ne mogu da zamene kontejnerski saobraćaj iz Rusije, koji je u naglom padu: ako od Kine do Rige mesečno putuje jedan kineski kontejnerski voz sa 52 do 58 vagona, radi se o količini od 3.000 do 3.500 tona, ali ako je reč o ruskom uglju količine su i do deset takvih vozova svakoga dana, što bi značilo deset puta više tranzitnog tereta svakoga dana, a ne svakoga meseca.³⁰

Letonija je saopštila i da treba da uzme udela u indo-iranskom transportnom koridoru i da u vezi s tim saraduje sa Rusijom, Azerbejdžanom i Iranom. Ruska kompanija „Transkontejner” je već razvila bazu u luci Bender Abas u Iranu. Transportni koridor Sever–Jug trebalo bi da postane unosan projekat za letonske železnice, koje bi bile odredište za kinesku robu, što bi značilo da bi hiljade vozova iz Indije putovalo do Letonije, gde bi se tovar prekrcao za transport u Evropu. Postoje indikacije da je Iran zainteresovan za letonske železnice i luke, ako se učešće iranske delegacije na konferenciji o tranzitu u Rigi može shvatiti kao signal.³¹

Litvanija i Estonija bi takođe želele deo tranzitnog tereta iz Kazahstana i Kine. Litvanija namerava da izgradi logistički centar u Kaunasu, odakle će

²⁸ http://www.baltic-course.com/rus/good_for_business/?doc=134024

²⁹ <https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171026/6277596/Matiss-kitajskom-tranzite-uchitsja-Minska-ili-otzhat-chast-FRG.html>; <http://rus.lsm.lv/statja/analitika/analitika/kitayci-nikomu-nichego-ne-darjat-im-nuzhno-delat-vigodnie-predlozhenija-eksperti.a254967/>

³⁰ https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171023/6246488/Berzinsh-Latvija-uvazhaet-strategiju-RF-po-portam-predlagaet-kooperaciju.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

³¹ <https://ru.sputniknewslv.com/Latvia/20171019/6214255/Shlesers-skazal-Shlesers-sdelal-Latvija-poluchila-vyhod-Kaliningrad.html>

tranzitni teret da putuje do luke Klajpeda.³² Litvanske planove da se revitalizuje luka Klajpeda treba posmatrati u sprezi sa željom Pekinga da obnovi hrvatsku luku Rijeka, najjužniju tačku inicijative „Jadran–Baltik–Crno more”, sa potencijalnom vezom između novog „Gvozdenog Puta svile” i baltičke obale. Već je potpisan sporazum o saradnji između luka Klajpeda i Šendžen.³³

Letonija i Estonija bi možda mogle da se nadaju da će privući deo tranzitnog tereta koji putuje od Kine do Skandinavije i da bi tako mogle da pomognu da se izbegne slanje robe namenjene Skandinaviji preko Belorusije i Poljske do logističkog centra Duisburg u Nemačkoj.³⁴

Kada su u pitanju baltičke države, tranzit kineske robe izbio je u prvi plan u vezi s projektom „Baltička železnica”, u okviru koga će od Talina do Berlina biti izgrađena železnica sa širinom koloseka od 1.435 milimetara. To je zajednički projekat Estonije, Letonije i Litvanije i trebalo bi da ga finansira Evropska unija. Početak izgradnje železnice planira se za 2020. godinu. Kineska nacionalna železnička kompanija (*China Railway Construction Corporation Limited*) izrazila je interesovanje za projekte velikih razmera u Evropskoj uniji, uključujući i „Baltičku železnicu”.³⁵ U drugoj fazi izgradnje „Baltičke železnice”, između Talina i Helsinkija biće izgrađen podvodni železnički tunel dug 90 kilometara. To će biti zajednički projekat Estonije i Finske.³⁶ Počela je analiza troškova i tehničkih uređenja za tunel. Nabavke za projekat i izgradnja železnice još uvek nisu počele.

Za sada nisu postignuti vidljivi rezultati ka uspostavljanju tranzitnog koridora kroz Estoniju. Jedan analitičar estonske banke „LHV” je dobro primetio da trenutno čak ni 0,2 odsto kineske robe ne stiže u Evropsku uniju preko Estonije, a da manje od 0,1 odsto izvoza Evropske unije putuje u Kinu preko Estonije.³⁷

³² <http://rus.lsm.lv/statja/novosti/ekonomika/govorit-o-nachale-kitayskogo-tranzitacherez-latviyu-esche-rano-uchastniki-otrasli.a254050/>

³³ [http://www.portofklaipeda.lt/uploads/sutartys/China%20Merchants%20Holdings%20\(International\)%20Company%20Limited.pdf](http://www.portofklaipeda.lt/uploads/sutartys/China%20Merchants%20Holdings%20(International)%20Company%20Limited.pdf)

³⁴ <https://ru.sputniknewslv.com/economy/20171016/6176304/Latvija-boretsja-kitajskij-tranzit-pervogo-poezda-zhdali-god.html>

³⁵ <https://majandus24.postimees.ee/4130619/hiina-raudteeiid-on-huvitatud-rail-balticu-arendamisest>; <http://www.aripaev.ee/uudised/2013/11/26/hiina-on-huvitatud-rail-balticust>

³⁶ <https://www.railway-technology.com/projects/helsinki-tallinn-railway-tunnel-gulf-of-finland/>; <https://tallinncity.postimees.ee/4287175/ministeerium-tallinna-helsingi-tunnel-tuleb-niikuinii>

³⁷ Heido Vitsur. With or without China? LHV finantsportaal, August 26, 2016; <http://lhv.delfi.ee/news/5035370?locale=et>

STRANE INVESTICIJE I TRGOVINA

Prema statističkim podacima centralnih banaka Estonije, Letonije i Litvanije iz 2014. godine, 16 zemalja je uložilo više od 500.000.000 evra u baltičke države. Među njima je bilo 15 evropskih zemalja, uključujući i Rusiju, Norvešku i Švajcarsku. Vodeća po investicijama je Švedska, koja je po podacima iz 2014. godine u Litvaniju samostalno uložila 25,4 odsto, u Letoniju 21,7 odsto i u Estoniju 26,5 odsto ukupnih stranih investicija (ukupno 9.794.000.000 evra u sve tri baltičke zemlje). Kada se ove tri države posmatraju zasebno, u Estoniji su bili najaktivniji finski investitori: 21,7 odsto ukupnih stranih ulaganja. Procenat finskih investicija u letonskoj ekonomiji bio je 2,3 odsto, a u litvanskoj 5,0 odsto (u sve tri države ukupno 4.282.000.000 evra). Iza Finske je Holandija, čije su investicije u baltičke zemlje činile 9,2 odsto litvanskih, 8,2 odsto letonskih i 11,3 odsto estonskih stranih investicija. Van Evropske unije, najveći ulagači u Estoniju su Norveška i Rusija (obe zemlje uložile su oko 5 odsto svih stranih investicija).

Strana ulaganja u Estoniju su na kraju 2014. godine iznosila gotovo 36.000.000.000 evra. Od toga, 55 odsto su bila direktna ulaganja, a zatim i ostala ulaganja (39 odsto). Ostatak su činile investicije u hartije od vrednosti, finansijski derivati (izuzev rezervi) i otkup akcija zaposlenih. Strani investitori su u Estoniji ulagali mahom u pružanje finansijskih usluga (36 odsto), zatim u manjoj meri u delatnosti vezane za nekretnine (9 odsto), veleprodaju (7 odsto) i poslovanje sedišta kompanija (5 odsto). Od stranih ulagača u Estoniji, Švedska i Finska su zajedno uložile 39 odsto, a iza njih su bile Nemačka, Holandija i Velika Britanija sa 5–7 odsto.³⁸

Investicije iz Švedske su mahom usmerene na bankarski sektor, odnosno ogranke švedskih banaka u baltičkim državama (*Skandinaviska Enskilda Banken AB*, *Swedbank* i *Luminor Bank*³⁹). Finske investicije su raznovrsnije i raspoređene na razne sektore. Broj preduzeća koja su registrovana u Estoniji, a vlasništvo su finskih državljana je gotovo 5.000. Četvrtina finskih ulaganja usmerena je na laku i tešku industriju i sektor nekretnina, a gotovo 20 odsto na maloprodaju i veleprodaju. Od holandskih ulaganja, četvrtina je usmerena na nekretnine, a petina na transport i skladištenje. Ruski investitori su više od četvrtine investicija uložili u sektor maloprodaje i veleprodaje, a petinu u nekretnine i finansijske usluge. Polovina norveških ulaganja

³⁸ Videti podatke o ekonomiji i investicijama: <http://estonia.eu/about-estonia/economy-a-it/economy-in-numbers.html>; file:///C:/Users/M/Downloads/mbaastaraamat_2014_est.pdf

³⁹ Švedska, finska i danska banka.

je u maloprodaju i veleprodaju.⁴⁰ U ovom trenutku Estonija zaostaje kao određite za strane investicije u poređenju sa drugim evropskim zemljama.

Baltičke države zajedno čine samo mali deo ukupnih direktnih stranih investicija Kine. Najveći primalac inostranih ulaganja Kine poslednjih godina je Litvanija. U nju odlazi više od 75 odsto direktnih stranih investicija Kine u baltičke zemlje. Po podacima Banke Estonije, Kina je u Estoniju 2013. godine uložila 3.000.000 evra direktnih stranih investicija. Od 2012. do 2013. godine direktne strane investicije Kine smanjile su se sa 7.500.000 američkih dolara na 3.500.000 američkih dolara i ostale su na tom nivou do 2014. godine. Inostrana ulaganja Kine u Letoniju su vrlo mala i od 2009. godine iznose 540.000 američkih dolara.

Tabela 2. *Direktne strane investicije Kine u baltičke zemlje u milionima američkih dolara*⁴¹

	2011.	2012.	2013.	2014.
Estonija	7,5	3,5	3,0	3,5
Letonija	0,54	0,54	0,54	0,54
Litvanija	3,93	6,97	12,48	12,48

Prema izveštaju Kine u bazi podataka Konferencije UN o trgovini i razvoju (UNCTAD), baltičke države do sada nisu ulagale u Kinu.⁴² No, prema izvorima iz Estonije i Letonije, investicije u ime Estonije u Kini iznosile su 2.900.000 evra 2013. godine, a investicije u ime Letonije 1.000.000 evra 2016. godine.⁴³

⁴⁰ Made in Estonia 3.0 The Estonian foreign investments and export action plan for the years 2014-2017 for increasing the export capacity of Estonian companies and involving foreign investments. Tallinn, 2014.

https://www.mkm.ee/MIE3/download/made_in_estonia_3.0.pdf; https://www.mkm.ee/sites/default/files/mie_3.0_english_version.pdf

⁴¹ Jonë Kalendinë, Violeta Pukelienë and Midaugas Dapkus. Nordic-Baltic Countries and China: Trends in Trade and Investment. *The New Silk Road: China Meets Europe in the Baltic Sea Region*, 68. https://www.researchgate.net/publication/317156119_Nordic-Baltic_Countries_and_China_Trends_in_Trade_and_Investment_A_Business_Perspective

⁴² Jonë Kalendinë, Violeta Pukelienë and Midaugas Dapkus. Nordic-Baltic Countries and China: Trends in Trade and Investment, 85. https://www.researchgate.net/publication/317156119_Nordic-Baltic_Countries_and_China_Trends_in_Trade_and_Investment_A_Business_Perspective

⁴³ Latvijas Maksājumu Bilance. Latvija's Balance of Payments. Latvijas Banka, 2016, 49.

Ulaganja skandinavskih zemalja u Estoniju i Litvaniju daju potporu tvrdnjama da je skandinavski kapital odvratio kapital drugih država u ovoj oblasti i dobio status monopola. Za strane investitore koji su uložili u laku i tešku industriju u baltičkim državama glavni podsticaj bila je jeftina radna snaga. Ova prednost se smanjuje jer raste cena sirovina. Zbog ulaganja, baltičkim zemljama će biti potrebni stručnjaci sa različitim kvalifikacijama, ali je njihov broj u ovim zemljama ograničen. Broj radnosposobnog stanovništva baltičkih zemalja je u padu zbog niskog prirodnog prirasta, visoke stope smrtnosti, starenja populacije i emigracija.⁴⁴ Tokom poslednjih 27 godina (od početka 1991. do početka 2018. godine), broj stanovnika se smanjio za 700.000 u Letoniji, za 250.000 u Estoniji i 900.000 u Litvaniji.⁴⁵

U budućnosti, dovođenje stranih stručnjaka će biti neizbežno. U kontekstu budućih stranih investicija, treba pomenuti da za nekoliko transnacionalnih korporacija mala tržišta baltičkih država ne pružaju dovoljan podsticaj, uprkos tome što su mere zaštite domaće privrede u njima slabe, i da korporacije nisu zainteresovane da u ovu oblast dovedu proizvodne pogone svojih kompanija ili ogranke kompanija koje se bave uslužnom delatnošću.

Zbog razloga koji su ovde navedeni, izvozni kapacitet preduzeća u baltičkim zemljama i mogućnosti za dovođenje stranog kapitala su u velikoj meri ograničeni.

Baltičke zemlje imaju male ekonomije i domaća tržišta. To je glavni razlog za mali obim bilateralne trgovine između Kine i baltičkih zemalja. Najveća opasnost po baltičke zemlje u trgovini s Kinom je velika nesrazmernost.⁴⁶ Zbog sankcija Rusiji i protivsankcija Rusije, Estonija i druge baltičke zemlje počele su da traže nova tržišta za svoje poljoprivredne proizvode. U tom kontekstu postalo je aktuelno pitanje prodaje poljoprivrednih proizvoda baltičkih zemalja Kini, posebno tokom poslednje dve godine. Tu je, na primer, optimistična izjava Ministarstva poljoprivrede iz juna 2014. godine da raste izvoz estonskih poljoprivrednih proizvoda u Kinu, što je potkrepljeno

⁴⁴ Made in Estonia 3.0 The Estonian foreign investments and export action plan for the years 2014-2017 for increasing the export capacity of Estonian companies and involving foreign investments. Tallinn, 2014.

https://www.mkm.ee/MIE3/download/made_in_estonia_3.0.pdf. Gordon F. Sanders. Latvia, a disappearing nation. <https://www.politico.eu/article/latvia-a-disappearing-nation-migration-population-decline/?kmi=V2FeoxIIKY%2FYMyOfEatnZVZyKfk%3D>

⁴⁵ http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/nr_04_latvia_statistics_in_brief_2017_17_00_en.pdf; <http://www.worldometers.info/world-population/latvia-population/>; <https://www.stat.ee/pressiteade-2017-008>; <http://web.zone.ee/stemugram/failid/eestirahvaarv.html>; <https://www.stat.ee/stat-rahvaarv-aasta-alguses>; http://countrysmeters.info/en/Lithuania#population_2018

⁴⁶ Maksebilanssi aastaraamat 2016. Eesti Pank, 2017, 11; file:///C:/Users/M/Desktop/Hina_2017/2017.02.10_Kinija_EN.pdf

time što su 2013. prehrambeni proizvodi prodati u Kini po prvi put premašili 10.000.000 evra. Međutim, glavni poljoprivredni proizvod koji Estonija danas prodaje na kineskom tržištu su zamrznute borovnice (koje čine više od 80 odsto poljoprivrednih proizvoda koji se izvoze u Kinu). Uz to, u Kinu se izvoze i razni proizvodi od ribe, škampi i med.⁴⁷

BALTIČKE DRŽAVE I ODNOSI SA RUSIJOM

Ruska Federacija, sused baltičkih zemalja bogat prirodnim resursima, ima značajan ekonomski i vojni potencijal. Zbog toga je ona velika sila sa znatnim ekonomskim, vojnim i političkim interesima u baltičkoj regiji, koja vrši veliki i višestruki (politički, ekonomski, kulturni, bezbednosni itd.) uticaj na baltičke države. Ovi interesi su očigledni, iako ih neke velike države poriču.⁴⁸ Kao što je već pomenuto, ekonomski interesi Rusije potiču od činjenice da se znatan deo spoljne trgovine Rusije sa Evropom, SAD, Kanadom i Kubom odvija preko luka u Baltičkom moru (u periodu od 2013. do 2014. godine taj deo je iznosio do 40 odsto). Kalinjingradska enklava se snabdeva, a gasovod do Nemačke (Severni tok) prelazi preko Baltičkog mora. U ruskoj spoljnopolitičkoj doktrini, usvojenoj 2013. godine, baltičke države nisu direktno pomenute, ali ovaj dokument pominje razvijanje odnosa sa Evropskom unijom. Učestvovanje Rusije u Savetu zemalja Baltičkog mora ima veliki značaj za Rusiju. Rusija će nastaviti da se zalaže za ostvarenje potencijala projekta „Severna dimenzija”, pošto se on smatra osnovom za regionalnu saradnju u Severnoj Evropi.⁴⁹ „Severna dimenzija” je zajednička politika četiri jednaka partnera – Evropske unije, Rusije, Norveške i Islanda – u vezi s međudržavnim i spoljnim politikama koje geografski pokrivaju severozapad Rusije, Baltičko more i Arktik, uključujući i oblast oko Barentsovog mora. Iako je Rusija i dalje ograničena sankcijama Zapada, njena dominantnost i aktivnosti u baltičkoj oblasti se nisu smanjili.

Problemi u odnosima baltičkih država i Rusije i razlozi za tenzije između Rusije i baltičkih zemalja su istorija konflikata, politike o davanju državljanstva (samo u slučaju Letonije i Estonije), aktivno učešće baltičkih

⁴⁷ <https://maablogi.wordpress.com/2014/06/12/millist-toitu-eesti-hiinasse-viib/>

⁴⁸ Andrey Makarychev, Alexander Sergunin. Russia's role in regional cooperation and the EU Strategy for the Baltic Sea Region (EUSBSR). *Journal of the Baltic Studies*, Vol. 48, 4, 2017, 465–477.

⁴⁹ Концепция внешней политики Российской Федерации Утверждена Президентом Российской Федерации В.В. Путиным 12 февраля 2013 г. http://archive.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F

zemalja u programu „Istočno partnerstvo”⁵⁰, ukrajinska kriza, kontinuirano razmeštanje jedinica i oružja NATO-a na Baltiku (odnosno u blizini ruske teritorije) i sankcije Rusiji.

Građani bez državljanstva. Veliki deo Rusa koji žive u Estoniji i Letoniji nisu estonski ili letonski državljani. Nakon što je stekla nezavisnost (1991), Litvanija je, za razliku od Estonije i Letonije, ponudila državljanstvo svakome ko je živio na njenoj teritoriji u vreme raspada Sovjetskog Saveza. Estonija je smatrala one koji su se doselili posle 1940. godine stranim državljanima (*välismaalased*), a Letonija ih je smatrala „nedržavljanima” (*nepilsoņi*), što joj je dalo nešto veću slobodu u tumačenju statusa ruske manjine. U Estoniji je 2015. godine bilo 365.000 stanovnika kojima je ruski maternji jezik, a među njima je bilo oko 120.000 ruskih državljana i oko 81.000 ljudi bez državljanstva.⁵¹ Pošto imaju strane pasoše, stanovnici bez državljanstva nemaju pravo da učestvuju na parlamentarnim izborima.

Letonija trenutno ima oko 1.900.000 stanovnika, od kojih oko 55.000 čine ruski državljani. Prema cenzusu, jula 2017. godine je u Letoniji bilo 237.759 stanovnika ili 11,23 odsto stanovništva Letonije koji nisu državljani Letonije, a u njoj žive.⁵² Stanovnici bez letonskog državljanstva nemaju pravo da učestvuju u parlamentarnim i lokalnim izborima. Oni takođe nemaju pravo da rade u državnim organima, prava na penzije su im ograničena i izuzeti su od služenja vojnog roka. Oni mogu da budu naturalizovani pod uslovom da su najmanje pet godina imali stalno prebivalište u Letoniji, da vladaju letonskim jezikom i da tačno odgovore na pitanja vezana za ustav i istoriju Letonije – uključujući i to da je ona bila pod okupacijom Sovjetskog Saveza.⁵³

Rusija je tokom godina u više navrata pokrenula pitanje osoba u Letoniji i Estoniji kojima je ruski maternji jezik. Kritike na račun politika o davanju državljanstva u Letoniji i Estoniji uputili su i Parlamentarna skupština OEBS-a, „Amnesti internešenel” i Komisija Evropske unije. Stanovnike

⁵⁰ Istočno partnerstvo je zajednička inicijativa koja uključuje EU, njene članice i šest istočno-evropskih partnera: Jermeniju, Azerbejdžan, Belorusiju, Gruziju, Moldaviju i Ukrajinu.

⁵¹ file:///C:/Users/M/Downloads/Eesti_statistika_aastaraamat_2015.pdf; <http://www.pealinn.ee/newset/kristina-kallas-eesti-kodakondsus-halli-passi-omanikke-ei-vaimustan155223>; <http://www.ohtuleht.ee/754225/halli-passi-omanike-arv-on-10-aastaga-va-henenu-45-000-vorra>

⁵² http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/nr_04_latvia_statistics_in_brief_2017_17_00_en.pdf

[https://www.revolv.com/main/index.php?s=Non-citizens%20\(Latvia\)&item_type=topic&sr=100](https://www.revolv.com/main/index.php?s=Non-citizens%20(Latvia)&item_type=topic&sr=100)

⁵³ [https://www.revolv.com/main/index.php?s=Non-citizens%20\(Latvia\)&item_type=topic&sr=100](https://www.revolv.com/main/index.php?s=Non-citizens%20(Latvia)&item_type=topic&sr=100)

bez državljanstva su kao primer problema „bezdržavnosti” naveli i Komesar za ljudska prava i Specijalni izvestilac za ljudska prava UN.⁵⁴

Istorija konflikata. Problem ovde potiče od sporazuma koje su potpisale Nemačka i Sovjetski Savez u avgustu i septembru 1939. godine. Dva su pitanja danas uzrok glavnih nesuglasica sa Rusijom: prvo, da li su baltičke države, koje su spadale pod sferu interesa Sovjetskog Saveza prema dodatnom tajnom protokolu iz 1939. svojevolejno pristupile Sovjetskom Savezu avgusta 1940. godine; drugo, da li je njihovo pridruživanje Sovjetskom Savezu bilo posledica vojne moći Crvene armije i stanja okupacije, koje se završilo aneksijom. Političari i istoričari u Estoniji, Letoniji i Litvaniji koriste izraze „okupacija”, „aneksija” i „pripajanje” kada govore o događajima 1940. godine. Zvaničan stav Rusije je da potpisivanje sporazuma o uzajamnoj pomoći između Sovjetskog Saveza i baltičkih država u jesen 1939. godine ne dopušta tvrdnju da je Sovjetski Savez okupirao baltičke države juna 1940. godine, da međunarodni zakoni koji su bili na snazi između dva svetska rata nisu zabranjivali prisilu i da ne možemo govoriti o aneksiji jer su jula 1940. održani izbori u Estoniji, Letoniji i Litvaniji, čiji je ishod bilo formiranje novih državnih institucija koje su Vrhovnom sovjetu SSSR-a izrazile želju da se pridruže Sovjetskom Savezu.⁵⁵

Dodatne tenzije izaziva pitanje da li Estonci i Letonci koji su se borili u nemačkim oružanim snagama 1941–1945. godine treba tretirati kao kolaboracioniste ili estonske i letonske borce za slobodu. Gledište Estonije i Letonije je da su se Estonci i Letonci koji su se borili na strani nemačkih oružanih snaga prevashodno borili za slobodu Estonije i Letonije. Zvaničan stav Rusije je da su oni bili kolaboracionisti, od kojih je jedan deo kriv za ratne zločine.

Sećanja o istorijskim događajima Estonaca, Letonaca i Litvanaca i stanovništva ovih država kojem je ruski maternji jezik razlikuju se pre svega kad su u pitanju događaji iz II svetskog rata. Ankete sprovedene devedesetih godina prošlog veka pokazuju da su sećanja ove dve zajednice potpuno oprečna, posebno kad je u pitanju uloga Rusije u sudbini baltičkih zemalja. Jedan od glavnih narativa u kolektivnom pamćenju stanovništva baltičkih zemalja koje govori ruski jezik tiče se progona okupatora iz baltičkih država, oslobođenja od nemačke okupacije i dobrovoljnog ulaska baltičkih zemalja

⁵⁴ https://ru.sputniknews.lv/Latvia/20171009/6110143/Riekstinsh-Latvija-vypolnja-et-objazatelstva-pered-russkojazychnymi.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; Keno Verseck. Angst vor der russischen Minderheit – Spiegel 3.10. 2017. <http://www.spiegel.de/politik/ausland/estland-und-lettland-das-problem-mit-der-russischen-minderheit-a-1169422.html>; Dace Akule. Latvian non-citizens excluded from voting. <https://euobserver.com/political/13003>

⁵⁵ Борьба за Прибалтику. *Историк*, 11, 2015, 71.

u Sovjetski Savez 1940. godine. U periodu posle raspada Sovjetskog Saveza, politika oblikovanja pamćenja dovela je u baltičkim zemljama do oblikovanja „istinite” istorije zasnovane na zajedničkom pojmu statusa žrtve pod sovjetskom vlašću, čime je većina stanovništva koje govori ruski jezik isključena iz zajedničke istorije.⁵⁶

Estonija, Letonija i Litvanija u velikoj meri koriste Rusiju kao negativno takozvano „drugo” u formiranju sopstvenog identiteta. Spoljna politika baltičkih država usmerena je ka pronalaženju načina da se ove države oslobode zavisnosti od Rusije. Istraživanja usko usredsređena na sukob između Estonije, Letonije, Litvanije i Rusije izvode zaključak da koren sukoba duboko seže u formiranje identiteta. Nekoliko autora takođe tvrdi da bi integracija u evropske i transatlantske strukture trebalo da utiče da baltičke zemlje promene ovaj izražen sukob identiteta sa Rusijom. Za razliku od identiteta, koji je u velikoj meri istraživan kad su u pitanju Estonija, Letonija i Litvanija, kolektivno pamćenje, kao podjednako važna varijabla u odnosima baltičkih država i Rusije, nije u toj meri istraživano. Eskalacija napetosti u baltičko-ruskim odnosima vezana za II svetski rat, do koje je došlo 2004. i 2005. godine, i kriza u vezi sa spomenikom (uklanjanje sovjetskog ratnog spomenika „Bronzani vojnik” u Talinu – „Bronzana noć”) u Estoniji 2007. godine povećale su interesovanje naučnika za ulogu političkog pamćenja u estonsko-ruskim odnosima.⁵⁷

Devedesetih godina prošlog veka političari Rusije i baltičkih zemalja polazili su od osnovne pretpostavke da svi oni dele vrednosti u dokumentima Saveta Evropske unije. Primer za to su saradnja i partnerstvo između Evropske unije i Rusije, koji datiraju od 1994. godine.⁵⁸ Kao što je već spominjano, odnosi između Estonije i Rusije posebno su se pogoršali 2007. godine nakon što je spomenik u sećanje pobeđe Sovjetskog Saveza u II svetskom ratu, takozvani „Bronzani vojnik”, uklonjen sa dugogodišnjeg mesta u Talinu.

Nakon što je Vladimir Putin izabran za predsednika Rusije 2012. godine, ruski lideri otpočeli su pokušaje da svet učine multipolarnim. Evroazijska carinska unija (Evroazijska ekonomska zajednica) i grupa zemalja BRIKS imaju posebnu ulogu u postizanju tog cilja.

⁵⁶ В.В. Воротников. Внешняя политика государств Балтии в начале XXI века. *Серия 'Постсоветские и восточноевропейские исследования'*. Аспект Пресс, Москва, 2015, 195–198.

⁵⁷ <http://en.academic.ru/dic.nsf/enwiki/7569879>

⁵⁸ Соглашение о партнерстве и сотрудничестве, учреждающее партнерство между Российской Федерацией, с одной стороны, и Европейскими сообществами и их государствами-членами, с другой стороны. <http://docs.cntd.ru/document/1900668>; <http://russiaeu.ru/en/basic-documents> <http://russiaeu.ru/en/brief-overview-relations>

Dva sukoba – u Ukrajini i Siriji – u velikoj su meri ubrzali nastanak tenzija i negativnih tendencija u baltičkoj oblasti. Baltičke države priznaju ukrajinski državni udar kao legitiman, odbijaju da priznaju aneksiju Krima i smatraju sukob u istočnoj Ukrajini agresijom Rusije protiv Ukrajine. Uprkos tome što je Bliski istok geografski udaljen od baltičke oblasti, sirijska kriza je izvršila određen uticaj na baltičke države (migrantska kriza). Izbegličke kvote koje je objavio Brisel izazvale su dosta diskusija u baltičkim državama oko toga u kojoj meri Evropska unija može od članica da traži da preuzmu odgovornost za rešavanje problema koji je pogodio Evropu.

S druge strane, u baltičkim i zapadnim medijima već su objavljivani i dalje se objavljuju članci koji predviđaju da će Rusija napasti baltičke zemlje i kakva će biti moguća reakcija Evropske unije i/ili NATO-a. Neki baltički političari su apelovali da se blokira kopnena veza između Rusije i kalinjingradske enklave.⁵⁹ Nakon što je počela ukrajinska kriza, stručnjaci za bezbednost sa Zapada skrenuli su pažnju na unutrašnju nestabilnost baltičkih država. U slučaju Estonije i Letonije podrazumeva se da je samosvest dela stanovništva koji govori ruski jezik porasla zbog ukrajinske krize i da je njihova odanost zemlji u kojoj borave stoga dovedena u pitanje.

U unutrašnjoj i spoljnoj politici baltičkih država preovlađuje antagonizam prema Rusiji. On se ispoljava u stalnim kritikama ruske unutrašnje, odbrambene i spoljne politike i ruskog tumačenja istorije. Međutim, njegov cilj je privlačenje pažnje u unutrašnjoj politici i pridobijanje podrške biračkog tela, odvratanje pažnje od kritičnog stanja u kome se nalazi ekonomija, kao i osiguravanje vojne podrške zemalja Zapada, uključujući i SAD. Može se pretpostaviti i da stalno pogoršavanje odnosa sa Rusijom odgovara interesima skandinavskih zemalja, jer predstavlja pariranje Rusiji kao ekonomskoj konkurenciji.

Baltičke države učestvuju u sankcijama protiv Rusije, podstaknutim krizom u Ukrajini. Kao odgovor na ekonomske sankcije Zapada, Ruska Federacija je 6. avgusta 2014. godine uvela zabranu na uvoz poljoprivrednih proizvoda i namirnica iz EU, SAD, Norveške, Kanade i Australije na period od godinu dana. 2013. godine, čak 19,8 odsto litvanskog, 16,2 odsto letonskog i 11,4 odsto estonskog izvoza išlo je u Rusiju.⁶⁰ Trenutno je zbog ovih sankcija količina robne razmene, uključujući i tranzit, znatno opala, a opala je i turistička poseta iz Rusije baltičkim zemljama. Prema statističkih podacima Evropskog parlamenta, tri baltičke države su među 11 zemalja čija je

⁵⁹ Угне Каралюнайте. В Литве прозвучала идея блокады Калининграда. <http://ru.delfi.lt/news/economy/v-litve-prozvuchala-ideya-blokady-kaliningrada.d?id=65537378>

⁶⁰ Žygimantas Mauricas. The effect of Russian economic sanctions on Baltic States. <https://e-markets.nordea.com/research/attachment/17231>

ekonomija najviše pogođena sankcijama Rusiji: Estonija je izgubila 147, Letonija 87, a Litvanija 374.000.000 evra.⁶¹

Zbog sankcija Rusiji najviše trpi industrija mlečnih proizvoda u baltičkim zemljama. Čak i da Evropska unija i Rusija normalizuju odnose i podignu sankcije, mala je verovatnoća da će se izvoz poljoprivrednih proizvoda iz baltičkih zemalja u Rusiju ikada oporaviti. Rusija je znatno povećala ulaganja u poljoprivredu i postepeno postaje izvoznik poljoprivrednih proizvoda.⁶² To znači da nisu preterano realna nadanja političara i poslovnih krugova u baltičkim zemljama⁶³ da će se po okončanju sankcija poljoprivredni proizvodi ovih zemalja vratiti na rusko tržište.

GLAVNI GEOPOLITIČKI AKTERI, „POJAS I PUT” I INICIJATIVA „16+1”

Iako je inicijativa „16+1” osmišljena pre svega kao ekonomski projekat, njena realizacija otvara mnoga politička i bezbednosna pitanja. Od šesnaest država Srednje i Istočne Evrope jedanaest su članice Evropske unije, a dvanaest članice NATO-a. Ovih šesnaest zemalja se znatno razlikuje po pitanju geografskih odlika i istorije.

Prvo pitanje: kako izbalansirati kinesku politiku „16+1” unutar odnosa sa Kinom i EU? Tokom Hladnog rata odnosi između Kine i zemalja Srednje i Istočne Evrope funkcionisali su unutar trougla Sovjetski Savez – Kina i Sovjetski Savez – istočnoevropske satelitske države. Usled raspada Sovjetskog Saveza nastale su okolnosti u kojima na odnose Kine i zemalja Srednje i Istočne Evrope u velikoj meri utiču Evropska unija, Rusija i SAD.

Rusija. Kada je predstavljena ideja o „Pojasu i putu”, nekoliko članaka objavljenih u Rusiji navodilo je na zaključak da Rusija želi da neutrališe uticaj Kine u Srednjoj Aziji i baltičkim zemljama.⁶⁴ Na primer, profesor Konstantin

⁶¹ The Russian Embargo: Impact on the Economic and Employment Situation in the EU. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536291/IPOL_BRI\(2014\)536291_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536291/IPOL_BRI(2014)536291_EN.pdf); Who are the Major Losers of Russian Sanctions? <http://blog.euromonitor.com/2014/08/who-are-the-major-losers-of-russian-sanctions.html>; Потери Европы от антироссийских санкций <http://ru.sputnik-news.ee/infographics/20150916/181727.html>

⁶² https://ru.sputniknewslv.com/radio/20171025/6261572/zubec-pribaltiiskim-fermeram-nuzhno-iskat-rynki-sbyta-v-jugo-vostochnoj-azii.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

⁶³ https://politexpert.net/70100-glava-minselkhoza-litvy-markauskas-my-khoteli-by-vernutsya-na-rossiiskii-rynok?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

⁶⁴ Maria Lagutina. Improving Relations with Russia and Ukraine. In: *China's Belt and Road: A Game Changer?* Edited by Alessia Amighini. ISPI, Milano, 2017, 61.

Kudolej, šef katedre Evropskih studija na Fakultetu međunarodnih odnosa Univerziteta u Sankt Peterburgu, predviđa u članku „Baltičko more i povećavanje međunarodnih tenzija”, objavljenom 2016. godine u časopisu „Baltički region” (*Балтийский регион*), koji izdaje Univerzitet u Kalinjingradu, da se u bliskoj budućnosti može očekivati da Kina sve više bude aktivna u baltičkoj oblasti. Kudolej pretpostavlja da će Kina početi da obraća posebnu pažnju na izgradnju moderne infrastrukture i logistike u ovoj oblasti i da nije nemoguće da će jednog dana kineska roba zameniti rusku robu u nekim baltičkim lukama. Kudolej smatra da ruske aktivnosti u baltičkoj regiji moraju da budu usmerene ka sprečavanju slabljenja položaja Rusije i stvaranju preduslova za njeno dalje jačanje.⁶⁵ Drugi primer je poseta kineske delegacije Estoniji juna 2016. godine. Ruski portal za informisanje „Sputnjik” je s dozom razdražljivosti naveo da, iako se ne zna tačna svrha posete, treba obratiti pažnju na to što je jedan od članova ove, „po diplomatskim merilima vrlo skromne delegacije”, bio bivši direktor Industrijske i komercijalne banke Kine (ICBC), Đang Đanćing. Pominje se i da je Đang Đanćing postavljen na čelo fonda „Finansijski holding Kine i Srednje i Istočne Evrope” (*Sino-Central Eastern Europe Financial Holding*), koji će biti osnovan radi ostvarivanja finansijske saradnje između Kine i zemalja Srednje i Istočne Evrope. Svrha fonda je da ulaže u infrastrukturu i poslovne projekte u Srednjoj i Istočnoj Evropi, kao i u projekte vezane za preduzeća u Srednjoj i Istočnoj Evropi u vrednosti od deset milijardi evra.⁶⁶

Konkurencija ili rešenja koja isključuju Baltik: Rusija želi deo tranzitnih usluga vezanih za robu iz Azije. Cilj je da se formira transportni koridor od Kine preko Rusije do Evrope, zbog čega bi tovar mimoilazio baltičke zemlje. Decembra 2017. godine, prvi probni voz sa kineskom robom iz Urumčija u Kini stigao je u luku Kotka u Finskoj. U znak odmazde, ruske informativne agencije objavile su da je zbog antiruske politike baltičkih zemalja kompanija „Transkontejner” (*Трансконтейнер*) prinuđena da zaobiđe rizike vezane za tranzit i preusmeri robu iz Kine za evropsko tržište tako da ona zaobilazi baltičke zemlje.⁶⁷ Na primer, Austrija i Rusija planiraju da produže transsibirski autoput preko Ukrajine i Slovačke do Beča. Planira se

⁶⁵ К.К. Худoley. Регион Балтийского моря в условиях обострения международной обстановки, 17–18. <http://cyberleninka.ru/article/n/region-baltiyskogo-morya-v-usloviyah-obostreniya-mezhdunarodnoy-obstanovki>; https://journals.kantiana.ru/upload/iblock/df9/Khudoley_4-16.pdf

⁶⁶ http://sputnik-news.ee/finance_and_companies/20160810/2955361.html, <http://sputnik-news.ee/economy/20160811/2965643.html>

⁶⁷ http://ru.sputniknews.lt/radio/20171227/4744837/kovalev-rf-ne-hochet-imet-dela-s-nestabilnimi-stranami-tranziterami.html?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com; <http://expert.ru/2017/12/26/rossiya-zapustila-tranzit-gruzov-iz-kitaya-v-es-v-obhod-pribaltiki/>

izgradnja 450 kilometara željeznice sa širinom koloseka od 1.520 milimetara, od Košica, blizu ukrajinske granice, do Beča. U Beču bi bio izgrađen teretni terminal koji bi godišnje mogao da primi 200.000 vozova, od kojih bi svaki imao 67 vagona. Ideja je da kineska roba može da se transportuje za tri do četiri dana kroz Rusiju ako bi se izgradila željeznica kojom bi teretni vozovi mogli da putuju brzinom od gotovo 200 kilometara na čas. Rusija, Ukrajina, Slovačka i Austrija osnovale su novo zajedničko preduzeće (*Breitspur Planungsgesellschaft mbH*) za izgradnju ove željeznice. Vizija ove kompanije je da bude najefikasnija željeznička transportna veza između Azije i Srednje Evrope, sa ciljem da se formira održivi transportni koridor. Direktna veza koja bi iz toga proizašla garantovala bi brže vreme transporta između Azije i Evrope: samo petnaest dana bilo bi potrebno od istočne Kine do Beča.⁶⁸

Rusija, Azerbejdžan i Iran su najavili plan da uspostave međunarodni multimodalni transportni koridor „Sever–Jug” (INSTC), od Mumbaja, preko Irana, Azerbejdžana i Rusije, sve do Helsinkija. Jedan od njegovih krakova išao bi od Moskve preko Belorusije i Poljske do Zapadne Evrope.⁶⁹ Rusija i Norveška počele su da ulažu u luke na Severnom ledenom okeanu. Korišćenje Severnog ledenog okeana smanjilo bi vreme transporta kineske robe za oko dve do tri nedelje.

Stare zemlje Evropske unije neprijateljski su nastrojene prema aktivnostima Kine u vezi sa zemljama Srednje i Istočne Evrope. Negativni argumenti koji se pominju su, pored pozitivnih argumenata vezanih za saradnju „16+1”, najpre, da je „Pojas i put” preduslov za kinesku ekonomsku ekspanziju, koja dugoročno posmatrano promovise kineski svetski poredak i preticanje SAD kao globalne sile. Drugo, projekat „Pojas i put” je podugovor koji ne zadovoljava zahteve Evropske unije za transparentnošću, demokratijom i zaštitom životne sredine. Ekonomska ekspanzija Kine ubrzava nestajanje radnih mesta i čini Evropsku uniju zavisnom od Kine. Treće, evropske zemlje će biti preplavljene jeftinom robom iz Kine pošto će vreme i cena njenog transporta znatno opasti kada se otvore novi saobraćajni koridori. Četvrto, vozovi iz Kine za Evropu vraćaće se prazni ili polupuni. Peto, unutrašnju politiku, ekonomiju i pravni sistem zemalja Evropske unije razvija Evropska unija. Članovi Evropske unije iz zemalja Srednje i Istočne Evrope i kandidati za članstvo u EU moraju da sa EU usklade sporna pitanja koja se tiču saradnje sa Kinom.⁷⁰ Na primer, u maju 2017. godine, neposredno pre

⁶⁸ <http://www.breitspur.com/idea.html>

⁶⁹ http://dergachev.ru/geop_events/311216-02.html#.Wf3IA9gY6d0

⁷⁰ <https://sputnik-news.ee/economy/20170521/5804483/eesti-kahtleb-siiditee-mottekuses.html>; The Economist explains. What is China's belt and road initiative? <https://www.economist.com/blogs/economist-explains/2017/05/economist-explains-11>.

održavanja Foruma „Pojas i put” u Pekingu, potpredsednik Evropske komisije, finski političar Jirki Katajnen je u intervjuu za finske novine optužio Kinu da preuzima strateški važna preduzeća u Evropi, ali da u isto vreme štiti svoje tržište od stranih investicija. On je rekao da „Evropska komisija nažalost ne može da zabrani prodaju preduzeća Kinezima ili nekoj trećoj strani”.⁷¹ Na okruglom stolu Foruma „Pojas i put” u Pekingu, Katajnen je rekao da kontinuirana globalizacija ne može da se zaustavi i predstavio je platformu koja se sastojala od devet načela ili uslova Evropske unije na kojima treba da se zasniva saradnja u okviru „Pojasa i puta”.⁷² Kada se uzme u obzir udeo finskog kapitala u tržištu baltičkih zemalja, zahtev za zakonskom regulativom sasvim je razumljiv. Međutim, ako se uzme u obzir da su Finska i skandinavske zemlje zauzele važan položaj u ekonomskom životu baltičkih zemalja⁷³ nakon raspada Sovjetskog Saveza, može se postaviti pitanje koliko je pošteno zahtevati takvu regulativu.

Direktor Nemačkog instituta za razvoj Peter Volf izjavio je da Inicijativa „Pojas i put” treba da se razvije od bilateralne kineske inicijative u „multilateralniji” mehanizam, koji bi uključio preduzeća u privatnom vlasništvu i nacionalne i regionalne državne institucije.⁷⁴

Na konferenciji evropskih diplomata u Parizu, krajem avgusta 2017. godine, ministar spoljnih poslova Nemačke Zigmar Gabrijel upozorio je da Kina pokušava da „podeli Evropu” i da Evropa mora da iznađe zajedničku strategiju za neutralisanje uticaja Pekinga. On je zahtevao od Kine da poštuje politiku „jedne Evrope”, baš kao što evropske zemlje poštuju politiku „jedne Kine”. To je ponovio u decembru na Berlinskom forumu za spoljnu

---

Dragan Pavličević. “16+1 Promoting Belt and Road Initiative: Challenges and Potential Policy Responses”. In: *How the 16+1 Cooperation promotes the Belt and Road Initiative*. Editors-in-chief Huang Ping, Liu Zuokui. China-CEEC Think Tanks Book Series. China Social Sciences Press, Beijing 2017, 58–59; Viktor Eszterhai. “16+1 Cooperation” Promoting Belt and Road Initiative Better after the Belt and Road Forum for International Cooperation. In: *How the 16+1 Cooperation promotes the Belt and Road Initiative*. Editors-in-chief Huang Ping, Liu Zuokui. China-CEEC Think Tanks Book Series. China Social Sciences Press, Beijing 2017, 94–95.

⁷¹ Katainen tahtoo turbovaihteet Kiina-neuvotteluihin. *Kauppalehti*, May 5, 2017; <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/katainen-tahtoo-turbovaihteet-kiina-neuvotteluihin/pFG8iyxF>

⁷² http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-1332_en.htm

⁷³ Zbog pritiska Evropske unije, baltičke zemlje koje žele da uđu u EU primorane su da preispitaju zakonsku regulativu vezanu za strane državljanje koja uređuje privatizaciju i preduzetništvo, posebno regulativu koja se tiče kupovine zemljišta i izvoza kapitala. U mnogim slučajevima, to je nanelo štetu domaćim ekonomijama.

⁷⁴ Peter Wolff. China's 'Belt and Road' Initiative – Challenges and Opportunities German Development Institute / Deutsches Institut für Entwicklungspolitik (DIE). http://www.die-gdi.de/uploads/media/Belt_and_Road_V1.pdf

politiku. Gabrijel je izjavio da Inicijativa „Pojas i put” nije puko historijsko podsećanje na Marka Pola vezano za trgovinu, već da je, na kraju krajeva, to geostrateški koncept koji Kina koristi da nametne svoje ideje o poretku u oblasti trgovinske politike, geografije, geopolitike, a naposljetku možda i u vojnom pogledu.⁷⁵

Poljska je 2011. godine sklopila trgovinsko partnerstvo sa Kinom i često se među šesnaest zemalja Srednje i Istočne Evrope smatra vodećom zemljom u pogledu odnosa sa Kinom kroz platformu „16+1”.⁷⁶ Poljska je u periodu od 1936. do 1938. godine zaključila da je vreme da se realizuju planovi za takozvano Međumorje ili Intermarijum (*Międzymorze*). Međumorje je plan koji je prvobitno osmislio Jozef Pilsudski nakon I svetskog rata, a čiji je cilj bio da se formira federacija zemalja Srednje i Istočne Evrope, koju bi predvodila Poljska. Ova federacija je trebalo da uključi i baltičke zemlje.⁷⁷ Glavna svrha ovog plana bila je da se izbegne dominacija velikih sila u Istočnoj Evropi: Nemačke i Rusije. Pitanje je, međutim, da li je Međumorje kao plan odražavalo političku stvarnost Istočne Evrope između dva rata i da li je ostvarenje tog plana bilo izvodljivo. Uprkos pokušajima da postane supersila, Poljska u doba između dva rata nije imala političke, ekonomske i vojne preduslove da formira i predvodi takav savez država. Ona takođe nije mogla da učini ništa da prevaziđe međusobne protivrečnosti zemalja između Baltičkog i Crnog mora.

Međumorje je danas ponovo aktuelno u Poljskoj kao „Inicijativa tri mora”, „Ćilibarski put” i projekat „Via Karpatija”. Poljska je, uz Švedsku, bila jedan od pokretača programa „Istočnog partnerstva”. Februara 2017. godine poljski ministar spoljnih poslova Witold Vaščikovski priznao je da je regionalna saradnja u vezi sa tri mora – Baltičkim, Jadranskim i Crnim morem – postala jasan odraz aktivne spoljne politike Poljske da očuva nacionalnu

⁷⁵ <https://synglobe.net/2017/09/04/german-foreign-minister-says-china-must-respect-a-one-europe-policy-if-it-wants-europe-to-pursue-a-one-china-policy>; http://www.new-york-un.diplo.de/Vertretung/newyorkvn/en/__pr/speeches-statements/2017/20171205-gabriel-koerberfoundation.html

⁷⁶ <https://thediplomat.com/2017/11/slovakias-overdue-china-strategy/>

⁷⁷ Waldemar Rezmer. Małe państwa bałtyckie 1918–1940. Próby sojuszy wojskowych. – Nad Bałtykiem. W kręgu polityki, gospodarki, problemów narodowościowych i społecznych w XIX i XX wieku. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Mieczysławowi Wojciechowskiemu, red. Z. Karpus, J. Książkowi, M. Wołos. Toruń, 2005, 931–935. Марек Корнат. Польская концепция „Междуморя” в 1937–1938 гг.: политический миф и историческая реальность. В: *Мюнхенское соглашение 1938 года: История и современность*. Материалы международной научной конференции Москва, 15–16 октября 2008 г. Редактор Н.С. Лебедева, М. Волос. Составитель Ю.М. Коршунов, Москва, 2009, 61.

bezbednost.⁷⁸ Inicijativu „Jadransko more – Baltik – Crno more” predstavila je i predsednica Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović u septembru 2015. godine. Ona smatra da inicijativa treba da funkcioniše kao okvir za poboljšanje saradnje dvanaest zemalja Srednje i Istočne Evrope u sferi politike, ekonomije i bezbednosti. Tokom razgovora kineskog predsednika Si Đinpinga sa Grabar-Kitarević oktobra 2016. godine, on je pozdravio inicijativu „Jadransko more – Baltik – Crno more”, naglašavajući da je razvoj koridora Sever–Jug u Evropi preko luka na Jadranskom i Baltičkom moru podudaran sa kineskom strategijom Puta svile.⁷⁹ Danas Poljska smatra Rusku Federaciju sve agresivnijim akterom u međunarodnim odnosima. Cilj Poljske je da neutrališe politički i ekonomski uticaj Rusije u zemljama Srednje i Istočne Evrope i postane vodeća država među ovim zemljama. U uslovima nastale krize, Poljska pretenduje da zadrži položaj vodeće sile za garantovanje bezbednosti ne samo u oblasti Baltičkog mora, već i u Srednjoj i Istočnoj Evropi.⁸⁰ Balansiranje aktivnosti Poljske u Istočnoj Evropi i njenih odnosa sa Rusijom predstavlja višestruki problem. Sve aktivnosti koje su usmerene na to da se bivše sovjetske države približe Evropskoj uniji podrivaju odnose sa Rusijom, koja saradnju u okviru Istočnog partnerstva smatra širenjem sfere uticaja Evropske unije. Oslanjajući se na NATO i SAD za pomoć, Poljska je sa Estonijom, Letonijom i Litvanijom pokušala da sklopi lokalni „savez za protivraketnu zaštitu”. Predsednici ove četiri zemlje su 2012. godine razgovarali o uspostavljanju sistema za protivraketnu zaštitu jer su procenile da postoji asimetrična pretnja od nuklearnih projektila i da postoje indikacije da se raketni potencijal Rusije u Kalinjingradskoj oblasti povećao. Ukazujući na događaje u Ukrajini, Poljska i baltičke države su avgusta 2014. godine prosledile molbu samitu NATO u Velsu 2014. godine da se protivraketni sistem Evrope usmeri protiv Rusije, ali se većina članica NATO, a posebno Nemačka, usprotivila ovoj ideji, upozoravajući da to može da bude nepotrebna provokacija Moskve.⁸¹ Ipak, čak je i danas preduslov za ovo politička i ekonomska podrška neke supersile. To bi značilo da Poljsku mora da

⁷⁸ Dominik Mierzejewski. “China-CEE Maritime Cooperation: Polish Intermarium Plan and 16+1 Nexus”. In *'16+1 Cooperation': Status quo, Prospects and Policy Suggestions*. Editors-in-chief Huang Ping, Liu Zuokui. China-CEEC Think Tanks Book Series. China Social Sciences Press, Beijing 2017, 79–80.

⁷⁹ Emanuele Csimia. China Russia and the EU's Intermarium block. <https://euobserver.com/eu-china/132635>

⁸⁰ Malgorzata Klatt. “The Eastern Partnership Poland's influence on the EU's foreign policy”. In: *Transitions Revisited. Central and Eastern Europe twenty years after the Soviet Union*. Edited by Eva Polonska-Kimunguyi and Patrick Kimunguyi. Warsaw, 2012, 197.

⁸¹ <http://www.spiegel.de/international/europe/nato-considers-missile-shield-directed-against-russia-a-987899.html>

podrži SAD i da Međumorje ima primese atlantizma. Iz perspektive SAD, plan Međumorja povećava prisustvo NATO-a u regionu.

SAD. Za SAD, Srednja i Istočna Evropa, uključujući i baltičke zemlje, predstavlja geostratešku oblast od velikog vojnog značaja, koja omogućava da se odvrti potencijalno rusko širenje vršenjem stalnog političkog i vojnog pritiska i povećavanjem vojnog prisustva u regionu. Na primer, zajednička pomorska vojna vežba u leto 2017. godine, koju su sprovele Rusija i Kina na Baltičkom moru i zajedničke vežbe Rusije i Belorusije u jesen, izazvale su veliku zabrinutost SAD i NATO-a.⁸² To znači da SAD trenutno smatraju baltičke države svojom sferom interesa i podstiču baltičke lidere da nastave sa antiruskom retorikom. Na primer, američki analitičar Pol A. Kloub je naglasio: „Smatram da postoji mnogo toga što bi mi trebalo da radimo da pospešimo bezbednost na Baltiku što nema nikakve veze sa NATO-om ili našom vojskom... trebalo bi da se zalažemo za transparentnost svih ekonomskih i političkih aktivnosti... treba na sve moguće načine da podstičemo razgovore između državnih organa i društava Estonije, Letonije, Litvanije, s jedne, i Rusije, s druge strane.”⁸³ U isto vreme, izjave nekoliko američkih političara dovele su u pitanje pomoć NATO-a baltičkim državama.⁸⁴ 2016. godine, tokom predsedničke kampanje, Donald Tramp je šokirao Evropu i baltičke države kada je sugerisao da Severnoatlantski sporazum ne obavezuje SAD da brane napadnute članice. Drugi takav primer je izjava bivšeg predsedavajućeg Predstavničkog doma američkog Kongresa, republikanaca Njuta Gingriča u julu 2016. godine. Kada su Gingriča pitali da li će Tramp i SAD pomoći zemljama poput Estonije u slučaju ruske invazije, Gingrič je rekao da bi i on „dobro razmislio o tome... Estonija je u predgrađu Sankt Peterburga. Rusi neće nužno poslati vojsku preko granice. Rusi će uraditi ono što su uradili u Ukrajini... nisam siguran da bih rizikovao nuklearni rat oko mesta koje je predgrađe Sankt Peterburga. Mislim da moramo da razmislimo šta bi to značilo”.⁸⁵

⁸² <https://www.nytimes.com/2017/07/25/world/europe/china-russia-baltic-navy-exercises.html>; <https://www.foreignaffairs.com/articles/russia-fsu/2017-10-04/true-purpose-russias-zapad-military-exercises>; https://www.pravda.ru/news/world/31-10-2017/1352127-usa-0/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fzen.yandex.com

⁸³ Paul A. Clobe. Testimony Prepared for a Hearing on US Policy toward the Baltic States, US House of Representatives Committee on Foreign Affairs' Sub-Committee on Europe, Eurasia and Emerging Threats. March 22, 2017 Washington D.C.

⁸⁴ Newt Gingrich: NATO countries "ought to worry" about U.S. commitment. <http://www.cbsnews.com/news/newt-gingrich-trump-would-reconsider-his-obligation-to-nato>

⁸⁵ Gordon G. Chang. "Here's How China and Russia Will Test Trump". *Daily Beast*, November 11, 2016. <https://www.thedailybeast.com/heres-how-china-and-russia-will-test-trump>; Newt Gingrich: NATO countries "ought to worry" about U.S. commitment. <http://www.cbsnews.com/news/newt-gingrich-trump-would-reconsider-his-obliga->

Iako su SAD izrazile usmenu podršku inicijativi „Pojas i put”, pošto bi američke kompanije takođe od nje mogle da ostvare zaradu, SAD je, slično Evropskoj uniji, izrazila i negativan stav prema Inicijativi „Pojas i put” i inicijativi „16+1”.⁸⁶ Argumenti SAD su višestruki: podržavanje „Pojasa i puta” znači pospešivanje kineske političke i ekonomske moći u velikom delu sveta; postoje značajni rizici vezani za strategiju „16+1”, pre svega zajednički problem da velika očekivanja od Kine budu izneverena kada se suoče sa surovom stvarnošću; uprkos svim obećanjima o investicijama, neki u regionu su приметili da su Griffin investicije Kine, koje dovode do otvaranja novih radnih mesta, vrlo sporadične; EU i SAD su i dalje ubedljivo najveći investitori, što se vrlo verovatno neće promeniti narednih nekoliko decenija; niko, a ponajmanje Kina, koja ima vrlo malo iskustva u regionu, ne treba da zanemari stara, trenutno mahom latentna neprijateljstva na Balkanu, ali i u širem regionu; šesnaest evropskih država koje su okupljene zarad saradnje s Kinom svedoče o novom dobu globalne Kine; ni u jednoj od ovih država Kina do sada nije bila bitna – one su opstajale u različitim geopolitičkim okvirima i kontekstima, ali u drugoj deceniji XXI veka ovu raznovrsnu grupu zemalja, čije se članice u velikoj meri razlikuju, ujedinjuje zajednička želja da dobiju više od prilika koje nudi Kina.⁸⁷

ZAKLJUČAK

1. Sa geostrateške tačke gledišta, za Kinu su zemlje Srednje i Istočne Evrope važna veza između koridora „Pojasa i puta” i većih zapadnoevropskih tržišta. Tranzitni i logistički potencijal ovih zemalja do sada nije bio u potpunosti iskorišćen, posebno kad su u pitanju železnice i luke u baltičkim zemljama i Poljskoj. Za Kinu je danas glavno odredište na severu Srednje i Istočne Evrope Poljska. Sama Poljska bi želela ekonomsku i političku prevlast u baltičkoj regiji. U Poljskoj trenutno postoji samo jedan transportni i logistički centar: Lođ. Glavni transportni i logistički centri kineske robe u Duisburgu i

---

tion-to-nato; Spencer Acerman White House Official Floated Withdrawing U.S. Forces to Please Putin. *Daily Best*, January 9, 2018. <https://www.thedailybeast.com/white-house-official-floated-withdrawing-us-forces-to-please-putin>

⁸⁶ <https://www.forbes.com/sites/northwesternmutual/2017/09/22/how-two-major-hurricanes-will-affect-the-economy/#4c0ef4aa25f2>

⁸⁷ Kerry Brown. China's Geopolitical Aims: The Curious Case of 16-Plus-1. <https://thediplomat.com/2017/05/chinas-geopolitical-aims-the-curious-case-of-the-16-plus-1/>
Barbara Surk. As China Moves in, Serbia Reaps Benefits, With Strings Attached. <https://www.nytimes.com/2017/09/09/world/europe/china-serbia-european-union.html>

Hamburgu su već preopterećeni, a mogućnosti za njihovo proširenje su ograničene. Kao baltička zemlja, Letonija je primer nove mogućnosti za saradnju „16+1” na Baltiku.

2. Prednosti luka u baltičkim državama potiču od njihovog geografskog položaja, jer su one spona između Evrope i Azije. Luke u Letoniji i Litvaniji su slobodne od leda, a estonske luke se lede ukoliko je zima izuzetno hladna. To je svakako prednost u poređenju s ruskim lukama na Baltičkom moru, gde tokom zimskog perioda moraju da se koriste ledolomci. Glavni nedostaci u ovom pogledu potiču od geopolitičkih uticaja i zategnutih odnosa između baltičkih zemalja i Rusije, koji su opisani u ovom radu. Politički faktori su već ugrozili ekonomske odnose između baltičkih država i Rusije i to bi dugoročno moglo da svede ulogu luka baltičkih zemalja u lancu isporuke između Evrope i Azije na minimum.
3. Želja Kine da uključi zemlje Srednje i Istočne Evrope u strategiju „Put a svile” može dodatno da oslabi uticaj Rusije nad njenim zapadnim susedima. Rusija će se neizbežno protiviti svim potezima koji dovode do jačanja saradnje među zemljama Srednje i Istočne Evrope, smatrajući to naporima da se ruska teritorija udalji od Zapadne Evrope. Autoru ovog rada ostaje nejasno da li je Rusija spremna da kineskim kompanijama garantuje korišćenje svojih železnica, što bi baltičkim državama, koje prema Rusiji imaju neprijateljski stav, omogućilo da ostvare dodatnu vrednost tako što će koristiti ruske železnice. Treba dodati da će ostvarenje ovog plana zavisiti i od troškova izgradnje infrastrukture u Rusiji, ruske birokratije i dozvola, infrastrukturnog potencijala ruskih železnica i njihovog tehničkog stanja. Uz to, Rusija će možda želeti da ostvari profit od kineskog tranzita i da ga preusmeri ka ruskim lukama na obali Baltičkog mora. Zbog toga nije moguće ponuditi dugoročna ekonomska predviđanja. Rusija će možda odlučiti da prihvati samo one komponente projekta „16+1” koje se poklapaju sa njenim ekonomskim i političkim interesima. Na primer, septembra 2017. godine objavljeno je da će Litvanske železnice, u saradnji sa Kalinjingradskim železnicama, otvoriti novi saobraćajni koridor duž trase Poljska (Lođ) – Kalinjingradska oblast – Belorusija – Rusija – Kazahstan – Kina (Urumči).
4. Razvijenost ekonomija baltičkih zemalja, raspoloživi resursi i sve malobrojnija radna snaga ne dozvoljavaju Estoniji, Letoniji i Litvaniji da budu konkurentne na tržištu Evropske unije (izuzev u sektoru informacionih tehnologija) i to je prepreka privlačenju velikih stranih investicija. Kapacitet za konkurentnost baltičkih država je veoma mali, a profit koji se dobija otvorenošću tržišta, kao u slučaju

Evropske unije, je mali ili čak nepostojeći kad se uzme u obzir konkurentnost koja potiče od kursa evra, bankrot malih preduzeća, sve manji broj poreskih obveznika kao posledica toga što radnosposobno stanovništvo napušta zemlju itd. Baltičke države još uvek nisu postale uticajni i nezavisni akteri, koji mogu da određuju politička i ekonomska pravila.

5. Današnji model kapitalizma zemalja Srednje i Istočne Evrope može se opisati kao finansijski kapitalizam ili zavisna tržišna ekonomija, koji podrazumevaju suštinsku zavisnost od investicija i ekonomiju transnacionalnih korporacija. Baltičke države, koje su takođe primorane da izaberu zavisnu tržišnu ekonomiju, nemaju potrebne resurse da bi primenjivale nezavisnu ekonomsku politiku. Strana ulaganja u baltičke države i razvijanje njihovog izvoza u velikoj meri zavisi od njihove sposobnosti da garantuju raspoloživost kvalifikovane radne snage. Trenutno postoji nedostatak obučениh radnika, koji su potrebni kako lokalnim tako i stranim kompanijama, ali i ljudi koji bi mogli da garantuju uspeh preduzetnika na izvoznim tržištima. Kada se uzme u obzir da u ulaganjima u baltička tržišta prednjače Švedska, Finska, Norveška, Holandija i Rusija, dodavanje još jednog aktera ne bi bilo u interesu finansijskih sektora ovih zemalja.
6. Kao deo projekta „Pojas i put” i inicijative „16+1”, Kina će odaslati kapital, stručnost i radnike u zemlje Srednje i Istočne Evrope, gde je trenutno prisutna vojska SAD, gde SAD vrši uticaj i koji je važna oblast za SAD u geopolitičkom smislu. Preduslovi koje traže predstavnici Evropske komisije u vezi sa realizacijom projekta „Pojas i put” su da se primene jasno utvrđena pravila.
7. Samo Kina i Rusija zaista mogu da ugroze globalnu premoć SAD. Projekat „Pojas i put” i inicijativa „16+1” su izražen bezbednosni izazov za današnji svetski poredak. Dugoročno gledano, kineska globalna saobraćajna i trgovinska mreža i ruska vojna obnova nesumnjivo će dovesti u pitanje globalnu prevlast SAD.
8. Pošto u odnosima Estonije, Letonije i Litvanije i Kine tokom istorije nije bilo sukoba, to omogućava da se ideološka pitanja ostave po strani i da se u bilateralnim odnosima izabere pragmatizam. Međutim, baltičkim državama nedostaje jasna vizija u pogledu inicijative „16+1”, jer ne postoji plan koji bi jasno izložio ciljeve u okviru inicijative. Letonija i Litvanija su više zainteresovane za projekat „Pojas i put” nego Estonija. Odnosi između baltičkih država nisu uvek bili harmonični, posebno kad su u pitanju ekonomska pitanja.

Ovo istraživanje finansiralo je estonsko Ministarstvo obrazovanja i nauke i istraživački fond Estonskog saveta za istraživanja br. IUT31-6. Posebno se zahvaljujem prevodiocima iz Estonije Maris i Janu Petersu.

Prevod sa engleskog jezika:
Jelena Bošnjak